

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Departament Ubezpieczeń Społecznych
Dyrektor

DUS-II.055.12.2024
Warszawa, dnia 2024-04-30

Pan
Adam Nycz

Szanowny Panie,
działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z Pana petycją w sprawie zróżnicowania wieku emerytalnego mężczyzn i kobiet oraz sposobu obliczania emerytury przy pomocy tablic dalszego trwania życia, oraz zmiany zasad obliczania podstawy wymiaru emerytury, uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Powszechny system ubezpieczeń społecznych jest częścią systemu zabezpieczenia społecznego. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej nakłada na państwo obowiązek stworzenia takiego systemu i zapewnienia gwarancji zabezpieczenia społecznego dla każdego obywatela.

Ubezpieczenia społeczne stanowią odpowiedź na wyzwania wynikające z realizacji ryzyk objętych ubezpieczeniami społecznymi (choroba, inwalidztwo czy osiągnięcie wieku emerytalnego). Ubezpieczenie emerytalne jest jedną z form zabezpieczenia społecznego realizowaną w ramach systemu ubezpieczeń społecznych.

W ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, z późn. zm.) określającej zasady nabywania prawa do świadczeń typu ubezpieczeniowego, a więc świadczeń finansowanych i pozostających w związku z funduszem gromadzonym na ten cel ze składek osób ubezpieczonych – przyszłych świadczeniobiorców – przesłanki nabycia prawa do emerytury zostały sformułowane w sposób bezwzględnie obowiązujący. Emerytura zapewnia dochód osobom w podeszłym wieku i wobec tego jej przyznanie jest uzależnione wyłącznie od spełnienia przez ubezpieczonego ryzyka ubezpieczeniowego, jakim jest osiągnięcie określonego ustawowo wieku emerytalnego.

Wysokość świadczenia emerytalno-rentowego, co do zasady, jako miara udziału ubezpieczonego w dochodach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uzależniona jest od liczby lat pracy oraz od wysokości osiąganego wynagrodzenia w trakcie aktywności zawodowej. Im bardziej ubezpieczony partycypował w tworzeniu dochodów FUS, w tym większym stopniu ma on prawo z nich korzystać w postaci emerytury lub renty. Pozwala to na zachowanie adekwatności świadczeń w stosunku do odprowadzanych składek.

Źródłem finansowania świadczeń emerytalno-rentowych jest fundusz tworzony ze składek pracowników i pracodawców. Wysokość świadczenia powiązana jest z sumą składek odprowadzanych od przychodów ubezpieczonego w całym okresie jego aktywności zawodowej.

Kwestia obowiązku ubezpieczenia społecznego pracowników została uregulowana w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 497). Immanentną cechą systemu ubezpieczeń społecznych jest fakt, że składka emerytalna i rentowa są nierozdzielalne.

Art. 6 ww. ustawy stanowi, że obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym podlegają osoby fizyczne, które są pracownikami. Obowiązek ubezpieczenia istnieje bez względu na rodzaj umowy tj. bez względu na to, czy pracownik jest zatrudniony na czas określony, nieokreślony, czy też na okres próbny. Zawsze również pracownik będzie objęty obowiązkiem ubezpieczeń społecznych bez względu na wymiar czasu pracy.

Ponadto należy wskazać, że obowiązek opłacania składki od wynagrodzenia za pracę od wszystkich pracowników jest wyrazem jednej z podstawowych zasad ubezpieczeń społecznych - solidaryzmu społecznego. Wszyscy pracownicy gromadzą środki w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na wypłatę świadczeń z tego Funduszu. Żaden pracownik nie może być zwolniony z tego obowiązku, mimo że nie wszyscy zatrudnieni w jednakowej przecież mierze korzystają z tych funduszy.

Należy również zauważyć, że do 1998 r. składki na ubezpieczenia społeczne pracowników opłacali w całości pracodawcy z własnych środków. Od 1999 r. składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pokrywają pracodawca i pracownik. Należy pamiętać, że w związku z wprowadzeniem od 1999 r. obciążenia pracowników częścią składek na ubezpieczenia, zostały wówczas podwyższone wszystkie wynagrodzenia pracownicze, tak aby potrącenia należnych od pracowników składek nie spowodowały zmniejszenia wypłat wynagrodzeń. W świetle art. 55 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych całość przychodów i wydatków Funduszu jest przypisana temu państwowemu funduszowi celowemu, jednakże dla celów ewidencji kosztów realizacji głównych jego zadań wyodrębnione zostały fundusze rodzajowo odpowiadające rodzajom ubezpieczeń społecznych oraz prowadzi się dla nich rozliczenia, jak również prognozę wydatkowania. W prawie finansów publicznych zauważa się, że rozróżnienie subfunduszy pozwala traktować powstające w nich nadwyżki, jako wewnętrzne dla finansów ubezpieczeń społecznych. System subfunduszy pozwala więc zasilać niedobory w jednym z subfunduszy przez nadwyżki powstające w innym subfunduszu. Podział na subfundusze nie determinuje jednocześnie wysokości świadczeń wypłacanych ubezpieczonemu w sytuacji zaistnienia ryzyk objętych ubezpieczeniami społecznymi.

W związku z wyrażonym poglądem, że osoby, które pobierają świadczenie emerytalne nie korzystają ze świadczeń finansowanych w ramach składki rentowej, należy zwrócić uwagę, że zgodnie z przywołanym art. 55 przedmiotowej ustawy z funduszu rentowego są finansowane - oprócz rent z tytułu niezdolności do pracy - także renty rodzinne przysługujące uprawnionym członkom rodziny w razie śmierci emeryta lub rencisty, dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej, dodatek pielęgnacyjny przysługujący emerytowi po ukończeniu 75 lat, zasiłek pogrzebowy przysługujący zarówno w razie śmierci ubezpieczonego jak i emeryta, rencisty lub członka jego rodziny.

Warto również w tej kwestii odnieść się do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. W wyroku z dnia 30 maja 2000 r. Trybunał Konstytucyjny przypomniał, iż w polskim systemie ubezpieczenia społecznego zasada wzajemności składki i prawa do świadczenia nigdy nie była pojmowana w sposób absolutny. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim zachowania proporcji między wysokością opłacanych składek a rozmiarem świadczenia. Nie zawsze więc istnieją proste zależności między prawem do świadczeń i ich wysokością, a okresem opłacania i rozmiarem składki (wyrok z dnia 30 maja 2000 r., K 37/98, OTK ZU. Nr 4/2000, poz. 112). Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, zasada proporcjonalności nie wyklucza więc rozpiętości wysokości świadczeń w porównaniu z rozpiętością wysokości zarobków i składek. Wysokość świadczeń nie powinna jednak nadmiernie odbiegać od wkładu ubezpieczonego w tworzenie funduszu ubezpieczeń społecznych.

Już w orzeczeniu z dnia 11 lutego 1992 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że "należnych ubezpieczonemu świadczeń nie można uznać za ekwiwalent własnego świadczenia w postaci składki ubezpieczonego na FUS, zwłaszcza gdy się uwzględni, że w obecnym systemie finansowania emerytur i rent istotną rolę pełnią dotacje budżetu państwa". Podkreślił też, że prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie można zaliczyć do praw obligacyjnych. Stosunek ubezpieczeniowy nie jest według powszechnej opinii nauki prawem pełnym stosunkiem zobowiązaniowym. Element wzajemności nie występuje tutaj w postaci ścisłej zależności świadczenia ubezpieczeniowego od uiszczenia składki. W stosunku ubezpieczeniowym nie ma

synalagmatyczności, charakterystycznej dla zobowiązań wzajemnych w znaczeniu cywilnoprawnym (orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lutego 1992 r., K 14/91, OTK w 1992 r., cz. II, s. 131).

Mając na względzie powyższe wyjaśnienia, uznać należy, że obecnie obowiązujące regulacje prawne są dostosowane nie tylko do istoty systemu zabezpieczenia społecznego, ale również do sytuacji Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz możliwości budżetu państwa, który w określonym zakresie dotuje wydatki na świadczenia z systemu ubezpieczeń społecznych.

Odnosząc się natomiast do kwestii zróżnicowania wieku emerytalnego Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w odpowiedzi na Pana petycję z dnia 8 marca 2023 r. (data wpływu do MRiPS), pismem z dnia 25 maja 2023 r., poinformowało Pana o tym, że nie prowadzi prac zmierzających do zmiany obowiązujących w omawianym zakresie rozwiązań prawnych. Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy o petycjach podmiot właściwy do rozpatrzenia petycji może pozostawić bez rozpatrzenia petycję złożoną w sprawie, która była przedmiotem petycji już rozpatrzonej przez ten podmiot, jeżeli w petycji nie powołano się na nowe fakty lub dowody nieznanne podmiotowi właściwemu do rozpatrzenia petycji. Taki stan rzeczy ma miejsce w niniejszej sprawie. Z tych względów pozostawienie ww. petycji w tej części bez rozpatrzenia jest zasadne.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku

z up. Dyrektora
Zbigniew Wasiak
Naczelnik
Departamentu Ubezpieczeń Społecznych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/